

REVISTA

DEL

CENTRE DE LECTURA

ANY XII. — REUS, ABRIL DE 1931 — Núm. 216

Converses sobre temes d'interès local

Abastiment d'aigües

Conclusions del ponent d'aquest tema senyor Enric Aguadè i Parés, discutit al CENTRE DE LECTURA el dia 21 de gener de 1931, sota la presidència del senyor Jaume Simó i Bofarull, ex-president del CENTRE.

CONCLUSIONS

- I. La ciutat de Reus no ha de tenir hipotecat l'esdevenidor en qüestió d'aigües. Tenir-li, per 7 anys encara, ho paga extraordinàriament car.
- II. Reus no ha de tenir abandonades la Mina de Monterols, la d'Almos-ter i els Pous d'Estallers i de la Casa de Caritat.
- III. Reus necessita, avui, per al seu complet abastiment, 3.000 metres cú-bics d'aigua diaris, ben distribuïts en les 24 hores.
- IV. A Reus cal construir un dipòsit regulador de 8 a 10 mil m.³
- V. El problema d'abastiment d'aigües està resolt sense cap esforç eco-nòmic per part de l'Ajuntament.
- VI. Una Comissió extra Municipal formada per tècnics especialitzats i re-presentants de la Indústria, el Comerç i la Propietat Urbana, podria assessorar periòdicament la Comissió d'Aigües.

CONVERSA

Senyores i senyors:

La gentilesa de la Presidència ha fet que s'hagi excedit, en cedir-me la paraula, en fer una presentació que no mereixo així com són immerescuts els

elogis que m'ha dirigit; fundament, doncs, agraeixo al senyor Simó les seves amables frases així com de vosaltres concurrents a aquest acte en resto reconegut per la vostra presència.

Abans d'entrar a raonar les meves conclusions donaré unes dades, del meu recull, de fets succeïts en ocupar-se Reus de resoldre el problema d'abastiment de la ciutat i regadius de la comarca fins acabar el segle XIX. Del segle XX no citaré sinó unes poques dades, car estant presents algunes de les persones que hi han intervingut no vull ferir susceptibilitats. Només esmentaré els fets principals, apart dels punts que m'obliguen a glossar la conversa.

La primera dada que en documents antics es troba i que té relació amb l'eixut, és a l'any

1602. El dia de maig es va fer la primera processó de pregàries demanant auxili per obtenir aigua.

1607. Compra d'aigües de Maspujols — Mina de Monterols — a la Duquessa de Cardona.

1778. Reus solament tenia la font "Vella". El dia 25 d'abril feren construir, a preu fet, 5 fonts, 4 al quarter i 1 a la Plaça de les Monges.

1805 a 1807. Es començaren les obres del canal de Reus a Salou, a base de les aigües de les rieres dels voltants de Reus i possibles derivacions del Francolí.

1843. El dia 19 d'abril es va publicar el reglament de la Hidrofòrica per a proporcionar aigües per a regar i per a la indústria. Constituïren la Societat amb 670 accions, amb un capital de 50.000 duros.

1859. Segons plànols de l'Arquitecte Municipal senyor Gras, es va construir un dipòsit d'aigua al Camí de Castellvell amb el qual va millorar quelcom el servei públic d'aigües.

1860. El mes de febrer l'Empresa Hidrofòrica anuncia un concurs per a construir 800 vares de mina per augmentar el cabal d'aigua. La mina ha d'estar emplaçada prop del Mas de Cereós.

1860. El 7 de novembre, veient l'Ajuntament que falta aigua per a les necessitats de la ciutat, acordà adquirir aigua de la Hidrofòrica.

El dia 10 del mateix mes i any l'Ajuntament acordà acceptar les condicions de la Hidrofòrica, que ofereix, mentre duri l'eixut, la meitat del cabal de què disposa.

1861. Es dona un any de pròrroga a don Francese Mestres Pujol per a fer els estudis d'un canal de navegació i de regatge que derivat del riu Noguera Pallaresa en el punt intermedi del derruït Pont del Diable i del Caragol fertilitzi el Camp de Tarragona i posi en comunicació el port de Salou amb la ciutat de Reus.

1861. El dia 26 de juliol, havent-hi molta escassetat d'aigua a les fonts, l'Ajuntament acordà comprar-ne una teula a la Hidrofòrica.

1862. El dia 10 de maig, es reuní la Junta de la Hidrofòrica donant compte de l'èxit de les obres realitzades l'any 1861. Bastarà un exemple: que en el punt de desguàs de la seva deu surten 368 plomes, quan 20 mesos abans en sortien 58. El cabal d'aigües que tenia l'Empresa Hidrofòrica el dia 10 de maig de 1862 és el següent: de la mina que travessa la riera de Servià 368 plomes; de la Salvadora (aquesta és al terme de Maspujols), 160, i de la Sobirana, 36; total 564 plomes.

1864. El dia 19 de juny, l'Ajuntament acordà prohibir al propietari dels molins de Monterols, emprar aigua de la mina de Monterols per alimentar la màquina de vapor, a causa de la manca d'aigua que hi ha per al servei públic.

1864. La Societat Hidrofòrica continua sempre treballant en els minats i el 1.er de maig de 1864 la mina de Servià ja donava 418 plomes; la de la Salvadora, 248, i la coneguda per la Canal o Sobirana 80; total 746 plomes o sien 11 teules i 42 plomes.

1864. Hi va haver el projecte de portar les aigües de l'Ebre per acabar d'una vegada amb els eixuts.

1866. L'Ajuntament no podia fer regar els arbres del Passeig dels Seminaris i carrer i Passeig de Sant Joan, que solament feia un any que estaven plantats, per falta d'aigua; que de la mina de Monterols solament venia aigua a Reus una vegada a la setmana per espai de 2 o 3 hores, la qual era destinada als industrials, i la d'Almoster, que també era molt escassa, servia per a l'abastiment de les fonts públiques.

1868. A l'agost, l'Empresa Hidrofòrica va acabar la galeria subterrània que havia de conduir les aigües de la mina "Salvadora".

1869. En el mes d'agost, veient l'Ajuntament la falta d'aigua acordà l'anunci d'un concurs de portada d'aigües a Reus a base d'un cabal d'aigua fixa que no baixés de 500 plomes. Va assenyalar un termini de 30 dies pel concurs. El dia 7 de setembre don Pau Cavaller, oferí portar a Reus cert cabal d'aigua per a la indústria i l'agricultura. El dia 17 l'Ajuntament dona compte d'haver-se presentat un projecte acompanyat de plànols i memòria descriptiva oferint portar aigua de la font del Roure de l'Espluga de Francolí

1870. El dia 28 de gener l'Alcalde va anunciar un concurs per a portar un cabal d'aigua de 800 plomes, però pocs dies després va ploure i no va parlar-se'n més.

1879. Al mes de maig l'Ajuntament va acordar fer gestions prop de persones perites per augmentar l'abastiment d'aigües, degut a què l'eixut era alarmant i, al mes de juny, va acordar obrir un pou a Casa de la Caritat per alleujar la falta d'aigua per al servei general i tancar la dels particulars. Al mes de setembre va acordar que no era possible construir el dipòsit d'aigua de la mina de Monterols, a la Boca de la Mina, perquè costava 40 mil duros. També acordà pagar les despeses a l'enginyer senyor Francese de Zubelisia

perquè vingués a examinar si tindria èxit la construcció d'alguns pous artesianes. Al mes d'octubre acordaren nomenar una comissió per a realitzar els estudis de construcció d'un canal de derivació a aquesta comarca de les aigües del canal d'Urgell. Al mes de novembre varen acordar estudiar si fóra possible fer un canal derivat del Noguera Pallaresa.

La falta d'aigua era alarmant fins a l'extrem d'haver-se de parar vàries indústries i, durant l'estiu, es veien a les fonts públiques, 500 i 600 càntirs esperant torn; això féu que l'Ajuntament volgués acabar per sempre amb aquesta falta d'aigua i després de no poques discussions varen acordar realitzar el projecte del Noguera Pallaresa i, quan les gestions anaven per bon camí, per rivalitats de pobles veïns i pel molt que costava la realització d'aquesta empresa, l'Ajuntament va haver d'abandonar el projecte.

1880. El mes de novembre l'Ajuntament va acordar aprovar unes bases de portada d'aigües a Reus presentades pel senyor Iu Roberto.

1880. Existien en aquest terme municipal 134 mines; només 12 tenien el desguàs fora del mateix. Al començament d'aquest any la majoria estaven seques; en canvi, en el segon semestre va ploure molt i totes varen revenir.

1881. Al mes de novembre l'Ajuntament va acordar estudiar les bases de portada d'aigües a Reus presentades pel senyor Ramon Conesa.

1882. L'Ajuntament acordà aprovar el projecte de portada d'aigües a Reus del senyor Conesa, a base de construir dos grans dipòsits en els terrenys del costat de la Boca de la Mina i fer obres en el Mas Cirer, de la Selva, i canalitzar fins a Reus l'aigua dels set pous d'aquella finca.

El mes d'agost varen acordar adquirir temporalment 40 o 50 hores setmanals d'una mina de Maspujols per a solucionar quelcom la falta d'aigua per al servei públic. El pressupost que es va fer per la portada d'aigües del Mas Cirer era de 2 milions de pessetes; l'aigua que es pensava portar eren 2780 metres cúbics diaris, i pensaven fer accions de 500 pessetes. L'entitat que anava al davant d'aquesta empresa era el Banc de Mataró i, quan s'estaven fent gestions per augmentar el nombre d'accionistes de la companyia d'aigües, va fer fallida aquell Banc i tots els projectes es varen deixar córrer.

1883. Hi va haver un altre projecte patrocinat per l'enginyer senyor Joan de Lastra; era a base de construir uns grans dipòsits per a recollir les aigües de l'hivern i fer alguns pous, però com que aquell any va ploure molt ja ningú no hi va voler saber res.

1895. Es va inaugurar un dipòsit d'aigua al Passeig de la Mina i la font que hi havia abans d'arribar al pont dels Capellans. Al mes de setembre l'Ajuntament acordà celebrar un concurs de portada d'aigües pel servei públic.

1896. Al mes d'octubre l'Ajuntament acordà adquirir 84 hores setmanals d'aigua a la mina Camp de Maspujols a 2'25 pessetes l'hora.

1897. Al mes de juny l'Ajuntament acordà estudiar les condicions eco-

nòmiques per a canalitzar l'aigua del Mas de Sedó per abastiment del servei públic de Reus.

1898. Al mes d'agost l'Ajuntament acordà construir galeries d'absorció a la mina d'Almoster i adquirir una bomba nova pel pou de Casa de la Caritat; al mes de desembre, acordà comprar per 5.775 pessetes la finca que encara té prop de la Boca de la Mina a fi de construir-hi els projectats dipòsits d'aigua i començar les excavacions per a donar treball als obrers sense feina.

* * *

Al meu entendre, el millor treball d'estudi que s'ha fet fins a fi del segle XIX, fou el conferit als enginyers senyors Alfons Benavent, Francesc Macià i Josep Mora que es resumí en la memòria presentada en el mes de novembre de 1897 a l'Excm. Ajuntament. En ella s'estudia la possibilitat de portar aigua dels rius Ebre, Segre, Francolí, Gaià i dels seus afluents i de totes les rieres que del Francolí a l'Ebre desemboquen directament al mar. Les solucions que proposaven són: la construcció d'un Pantà a la Riera de Maspujols per a l'abastiment de Reus i Riudoms, i per a servei dels regadius del camp, la construcció d'un o dos estanys al riu Gaià, altre a la riera de Sant Francesc, un o dos sobre el Francolí i un darrer a la riera d'Alcover. La màxima secció del canal era de 4.800 litres per segon. El cost de les obres fou calculat en 12.300.000 pessetes.

A l'any 1904 es posà la primera pedra del Pantà de Riudecanyes i a l'any 1907 es canvià l'emplaçament de la presa.

A primers del segle es presentà també el projecte Xaudaró que consistia en la construcció de dos o tres preses subterrànies en el llit del riu Francolí, per a derivar cap a nosaltres les aigües de corrents subàlvees del riu.

El projecte que ha produït la màxima intervenció del poble, uns en pro i altres en contra, que tots recordareu és el presentat per En Caballé Goyeneche l'any 1911 i reproduït l'any 1926.

Actualment les contractes que té Reus, són amb les empreses "Citi" i "Figueres".

Per compra d'aigua l'Ajuntament va satisfer durant l'any passat, les següents quantitats:

A "Citi"	44.260'—	ptes. per aigua rebuda.
A "Citi"	29.475'79	" per aigua <i>no</i> rebuda.
Al Sr. Figueres	46.026'86	" per aigua rebuda.
Al Sr. Figueres	2.013'—	" per aigua <i>no</i> rebuda.
Al Pantà	12.549'80	" per aigua rebuda.

Total ... .. 134.325'45

Les despeses de l'Ajuntament són 10.000 pessetes de personal i 20.000 de material pertanyent al servei.

Compra d'aigua	134.000'— Ptes.
Despeses	30.000'— "
	<hr/>
	164.000'— Ptes.
Recaptació de 1930	135.000'— "
	<hr/>
Diferència	71.000'— Ptes.

que és la quantitat que ha beneficiat a l'Ajuntament en l'exercici passat, malgrat que l'amic, consoci i Alcalde Sr. Caixés faci constar en una notable memòria publicada avui a la premsa que el que cobra l'Ajuntament per servei d'aigües és aproximadament l'import que paga per adquisició i servei.

Durant l'any 1929 es recaptaren 224.000 pessetes i l'aigua comprada (rebuda i no rebuda) valgué 135.500 pessetes. Tenint en compte les mateixes 30.000 pessetes de despeses generals, encara, doncs, es beneficià l'Ajuntament en més de 60.000 pessetes.

L'aigua s'adquireix als contractistes a preus caríssims: pel cost d'adquisició de la que es rep, per haver de pagar altra que no es rep i per haver-ne de llençar de la rebuda per defectes dels contractes, puix que en aquests no es precisa la forma de subministrar l'aigua durant les 24 hores i així tenim que mentre a l'estiu, de dia falta aigua, de nit se'n llença molta a les clavegueres.

Les aigües que poden donar els pous i minats de l'Ajuntament són abundants a l'hivern després d'època plujosa, però minven molt tan com més l'estiu s'acosta. Regularment aporten prou cabal d'octubre a mars, d'abril a juny manca un 30 % de la que es necessita i de juliol a setembre un 85 %. Així és que per la resta que li falta a l'Ajuntament podria adquirir-la a preu no superior a 15 cèntims metre cúbic. Ço que faria que pogués facilitar-se aigua per a la indústria a bon preu, puix el d'avui, 60 cèntims el metre, no convé a ningú.

L'aqüeducte de la mina de Monterols està descuidat, caldria revisar la tuberia col·locada en el segon tros i continuar la instal·lació en el primer. La mina d'Almoster, no és tota de Reus sinó també d'Almoster i després del partidor, s'hi ajunten les minetes menys importants nomenades del Picarany i de la Vidaleta.

Té també Reus la mineta de Sant Joan que surt a l'Escorxadó i que proporciona actualment $\frac{1}{2}$ teula d'aigua, uns 50 metres cúbics.

No tenim notícies de què en els últims 25 anys s'hagi fet res a les mines de l'Ajuntament per a augmentar els seus cabals. No es podrien adquirir noves pertinenències?

La gent del camp, els agricultors, anualment fan treballs a les seves mines, uns anys de perllongació i altres de neteja. Les mines, com totes les coses, volen cura constant perquè rendeixin.

No devia haver-se desmuntat la tuberia d'Etallers que venia a enllaçar al carrer de la Fortuna, car feia que l'aprofitament d'aquelles aigües fos total.

Els pous de Casa de la Caritat són d'un rendiment petit però constant, mentre que el pou construït fa poes anys al Forn de Montseny ha calgut abandonar-lo per la seva pobresa d'aigua.

L'Alcalde exposa en la seva comunicació que els higienistes fixen en 150 litres l'aigua que es necessita per habitant i dia.

Permeteu-me que us llegeixi unes dades que he recollit de la quantitat d'aigua per habitant i dia que tenen les següents poblacions:

Washington	3000 litres	Alacant	173 litres
Roma	1015 "	Barcelona..	150 "
Marsella	765 "	San Sebastián..	121 "
Castelló de la Plana.	547 "	Sòria	90 "
Madrid	360 "	Berlín	73 "
Cuenca.	330 "	Guadalajara	59 "
Valladolid.	286 "	Toledo... ..	35 "
Bilbao	261 "	Constantinoble	20 "
Terrassa	259 "	Avila	14 "
París	254 "	Ciudad Real... ..	5,5 "
Pamplona... ..	200 "	Jaen	5 "
Santander..	192 "		

Els higienistes marquen un límit per a tenir atés tot servei, però jo participo de què la teoria més bona és la de quanta més se'n pugui tenir millor. Així, mentre, l'article 185 de l'Estatut Municipal fixa la quantitat de 200 litres per habitant i dia per a les ciutats i 150 per als pobles rurals, per a quan tots els serveis siguin perfectes, a Reus, per dissort no ho són ni de bon tros. La ciutat nostra la componen 3632 edificis urbans, els abonats a l'aigua són només 1471, el 40 ½ % just. Tenim, doncs, 2161 edificis urbans sense aigua canalitzada. Per això diem que, avui, amb 3.000 metres cúbics en tenim prou; són 100 litres per habitant, que cal distribuir bé, per la qual cosa precisa un dipòsit regulador, que evitaria llençar aigua en determinades hores quan en altres manca, amb les corresponents exclamacions dels veïns de la part alta.

Vull remarcar la importància de la quantitat d'aigua que s'extreu del subsòl a la nostra ciutat, que s'eleva a 1.500 metres cúbics diaris. La major part d'aquesta aigua és utilitzada per la indústria. Representa la xifra esmentada 50 litres per habitant i dia.

Es convenient saber que les hores de major consum de líquid són de 6 a 10 del matí i de 4 a 7 de la tarda. El dipòsit del Passeig de la Mina que era gran i a propòsit quan es va construir, ara no emmagatzema ni la quinta part d'aigua que Reus consum en 24 hores. Després, des que es féu l'enllaç convenientíssim de les mines d'Almoster amb la tuberia general al Passeig de la Mina, no presta servei el dipòsit de la Carretera de Castellvell i per tant és del tot necessari i convé un dipòsit de 8/10 mil metres cúbics per moltes altres causes a més a més de les citades.

La conclusió cinquena recorda que fa un mes i mig que l'Ajuntament ha declarat lesius els contractes d'abastiment d'aigües a què abans m'he referit i si el Tribunal Suprem, o l'Administració pública, qui sigui que hagi de resoldre, deixa lliure l'Ajuntament per a rescindir els contractes, aleshores Reus, si la seva Comissió d'Aigües ha tingut cura de tenir en condicions les deus i pous del patrimoni municipal, no caldrà que adquireixi aigua sinó *únicament* quan la necessiti i per la quantitat que faci falta, sense pagar-la a ningú que no la lliuri, ni haver-la de llençar a les clavegueres per excés.

Arribada l'hora podran oferir-li en competència les dues empreses avui contractistes i el Pantà de Riudecanyes, que per un dels fins que fou concedit és el de resoldre el problema d'abastiment de Reus, aprovat, en ésser-ho el projecte primitiu del Pantà signat pel senyor Ubeda, consignat en el R. D. de concessió i ratificat per l'article 24 de les Ordenances de regadius del Sindicat del Pantà.

En dia no llunyà podran també oferir-la els Estanys del Francolí i Bruggent, de propera construcció.

El Pantà de Riudecanyes ha promès solucionar a bastament el problema de les aigües de Reus i el resoldrà. Si el 3 d'agost de 1919, l'Alcalde d'aleshores, que avui ens presideix, va poder rebre la primera copa d'aigua del Pantà de mans del Cap del Consell Directiu d'aquella entitat en fer-se la unió del canal de Riudecanyes amb la tuberia general de la ciutat, no és llunyà el dia en el qual s'escaurà una cerimònia semblant per a inaugurar la portada d'aigües del riu Ciurana, que sense cap esforç econòmic per part dels pobles que es beneficiaran d'aquelles aigües, portarà un cabal fins a dos mil litres per segon a l'embassament de Riudecanyes, captada a un punt on les pluges són més freqüents que a la conca del Pantà, amb una zona de captació tres vegades més gran que la que avui té Riudecanyes.

I aleshores, sense pressa i sense haver de pagar aigua a 26 cèntims el metre cúbic, podrem pensar en augmentar la xifra per habitant que avui sostenim és prou, mentre l'Ajuntament no resolgui els problemes previs de clavegueres, transformació d'aigües residuals i de completar la xarxa de distribució d'aigua. I en aquells moments, quan assolirem aquest gran ideal que Reus ha tingut sempre, vindrà el moment d'emparar-se en la higiene i dema-

nar a l'Ajuntament que acordi els serveis econòmics d'instal·lacions, amortitzables amb el canon mensual per als humils propietaris, per a poder imposar seguidament l'obligació del servei d'aigua a tots els edificis urbans.

L'última conclusió que proposo, i que l'Alcalde també indica en el seu comunicat, posaria més en contacte l'Ajuntament amb els seus representats, i alguna vegada s'evitarien potser instal·lacions que, són d'elevat cost, i després no serveixen per a res, com passa amb els "Filtres" instal·lats a la Boca de la Mina.

Els alarbs foren els qui començaren a utilitzar els filtres de grava i arena.

Avui els higienistes americans sostenen que a Amèrica han aconseguit atacar el tifus, més per filtració de les aigües que pel tractament amb clor.

Són moltes les ciutats importants que tenen grans filtres d'arena.

Els filtres d'arena no tornen l'aigua lliure de bactèries, però n'eliminen un 99 per cent.

La instal·lació de filtres ha d'ésser duplicada, perquè mentre l'una serveix l'altra pugui netejar-se. A Reus també són així. Però tenen un irreparable defecte: que són massa petits i així ens trobem que en aquesta mateixa data, de les quatre parts d'aigua que porta la mina de Monterols una solament passa pels filtres i les altres tres van directes a la tuberia general, on, a la sortida dels filtres, es barregen novament amb aquella part d'aigua que s'ha filtrat i tota junta va a l'abastiment de la ciutat. I aquests filtres no són d'arena precisament, quasi no n'hi ha gens, tot és pedra i grava.

Els filtres d'arena, eficaços, no més admeten de 100 a 1.000 litres d'aigua per metre quadrat de superfície i hora de filtració. I els que a Reus tenim haurien de filtrar moltes vegades 99.000 litres per hora en 9 metres quadrats, que és la superfície que tenen.

D'haver existit una Comissió tècnico-assessora potser hauria evitat la instal·lació de l'estació clorificadora, que segons el comunicat de l'Alcalde, tampoc no serveix per a res.

Ni s'hauria consentit, probablement, la supressió de la tuberia d'enllaç del pou d'Estallers ni la firma dels contractes de què abans he parlat.

I, en canvi, podria suggerir idees que no m'entretine ara a pensar, però possiblement hauria proposat el canvi de sistema de 15 metres com a consum mínim, ço que està bé per a una casa que habitin varies famílies, però que es fa respectable per aquelles edificacions habitades per dues o tres persones.

Abans d'acabar vull aclarir per tal que no s'alarmi ningú que el parlar d'aigua que es perd i d'aigua que no s'aprofita, no comporta denúncia ni censura i per tant no deu ningú considerar-se alludit. Mal distribuïda i mal regularitzada ho està en tot el món. Vet ací un exemple: Hi ha a Espanya 20 milions d'habitants; si cada u consumís els 200 litres que prevé l'Estatut necessitaríem 1.460 milions de metres cúbics l'any. Per terme mig els nostres

rius en llencen al mar 40 vegades més. Amb aquests 60 milions que sobren podrien regar-se a bastament 6 milions d'hectàries; cinc vegades el regadiu que ara tenim.

I faig punt aquí per considerar que he abusat prou de la vostra atenció en fer-vos escoltar aquesta modesta exposició i les conclusions objecte d'aquesta conversa.

LES INTERVENCIONS

Acabada la dissertació del ponent, la presidència obre discussió sobre les conclusions i acte seguit cedeix la paraula al senyor Ramon Pallejà i Vendrell, el qual comença dient que si intervé en la discussió és per entendre que la finalitat de les converses que ha organitzat el CENTRE, és cercar entre tots solucions concretes als problemes plantejats.

Es mostra d'acord amb la ponència referent a diversos punts, però creu que cal orientar l'abastiment d'aigües en el sentit de no cercar-la al redós de la població puix que s'ha demostrat en diverses ocasions que tots els treballs efectuats en aital sentit han fracassat.

Fa referència al concurs obert a darreries del segle passat a l'objecte de solucionar el problema de l'aigua, al qual es presentaren dos projectes: Xaudaró i Macià. El primer consistia a aprofitar les aigües subàlvees del Francolí per mitjà de la construcció d'uns murs subterranis. Aquest projecte amb tot i que respectava les pertinenències, va produir recels en els pobles comarcans, atiatats per Tarragona. Adhuc s'arribà a dir des de la veïna ciutat que calia procedir contra els pirates d'Occident. El senyor Xaudaró i l'arquitecte municipal d'aleshores foren maltractats de paraula i obra en alguns pobles durant l'estudi del projecte.

El de Francese Macià, consistia a portar a Reus l'aigua sobrera del riu Ciurana.

Al meu entendre — diu — En Macià enfocava bé la qüestió puix que la solució del problema és cercar l'aigua allà on n'hi hagi i únicament els rius cabalosos poden subministrar-la amb escreix.

Tots els Ajuntaments que vénen succeint-se des de molts anys ençà s'han preocupat profundament de l'abastiment d'aigua i en tota ocasió, atenent la importància que té per a la ciutat, hi han posat el màxim d'interès, bandejant diferències i discòrdies de grup. S'estén en consideracions sobre l'aspecte de minats i detalla els treballs realitzats a la mina de Maspujols en diferents ocasions, el resultat dels quals sempre ha estat negatiu, o sigui que el cabal d'aigua no ha augmentat, puix que a un major rendiment momentani, corresponia una minva en altres zones de la mateixa mina.

Referint-se al pou d'Estallers diu que evidentment hi ha aigua però en

definitiva no és altra que la de l'antiga mina Aigua nova. Es plany de què fos suprimida la tuberia del carrer de la Fortuna, la qual cosa fa que només serveixi per abastir la barriada de l'Isla.

Creu, doncs, que pot resoldre el problema l'aportació de les aigües del Ciurana a l'estany de Riudecanyes, la qual cosa farà que ultra assegurar l'abastiment de Reus, el Camp de Tarragona no hagi d'envejar la ufana de les comarques regades pel Xúcar i el Segura. (Aplaudiments).

El senyor Aguadé agraeix la intervenció del senyor Pallejà puix que amb el seu relat li ha enriquit el seu recull de dades.

Explica en què consistia el projecte de portada d'aigües del Ciurana dels enginyers Macià - Benavent i Mora: un canal el cap del qual seria a dos quilòmetres aigües avall de Gratallops i amb una foradada de 25 quilòmetres sortiria a la part alta del nostre Camp. No s'hi projectava embassament regulador i el cost de l'obra era de 30 milions de pessetes, xifra més que suficient perquè el projecte restés sense possibilitat de portar-se a la pràctica.

El senyor Caixés parla per al·lusions. Diu que podria semblar descortesia no recollir alguns extrems exposats per la ponència en referir-se sovint a l'informe-memòria que com a president de la Comissió d'Aigües del Municipi va presentar a la darrera sessió.

Afegeix que es concretarà a fer alguns aclariments i no a exposar la seva opinió particular puix que com diu en el seu informe-memòria, redactat sota una visió purament objectiva, desitja escoltar també altres parers.

Diu que ell va optar per la quantitat mínima de 150 litres per habitant i dia d'acord amb el que aconsellen els tractats d'higiene per a ciutats de 30 a 100.000 habitants.

Refuta l'afirmació de la ponència que presenta com un gros benefici per a l'Ajuntament la venda de l'aigua, puix que cal rebaixar de la xifra esmentada pel ponent unes 30.000 pessetes per obres i renovació del material; això féu que pogués dir que el Municipi no es beneficiava amb aquest servei.

Referint-se a la mina de Monterols diu que els perills que ofereix són deguts a què en certs indrets passa molt rasa, però el fet que en algun hi plogui, com s'ha dit, és conseqüència de la proximitat del tub del Pantà, que actua com a mur de contenció provocant l'embassament de les aigües de pluja.

S'ocupa de la supressió de la tuberia conductora de les aigües del pou d'Estallers, la qual atribueix a un excés d'optimisme d'aleshores per creure que el pantà de Riudecanyes havia resolt totalment la qüestió aigües.

Estima que moltes vegades val més ésser un xic pessimista, però d'un pessimisme que no es creui de braços, sinó que es revolti i maldi per assolir l'èxit definitiu.

Amb sentides paraules recorda la gestió del senyor Evarist Fàbregues quan fou president de la Comissió d'Aigües del Municipi, al patriotisme del qual

i no reparant en sacrificis de cap classe, es deu que en aquella època tan crítica es muntés la maquinària precisa per a fer funcionar el pou d'Estallers i pogués conduir-se l'aigua a la part alta de la població en quantitat suficient per a remeiar la greu crisi que la ciutat travessava.

Diu que el pou de Monner no s'utilitza actualment per la senzilla raó de què no hi ha aigua.

Defuig parlar dels contractes Citi, S. A. i Figueres, puix creu n'hi ha prou amb recordar que ell votà l'acord de declarar-los lesius. Remarca com a les dites empreses, per interès propi, els convé donar aigua en qualsevulla hora del dia, car per raó de les clàusules del contracte, el promig s'estableix a base del màxim subministrat.

Amb referència als filtres i estació cloritzadora diu que si bé no acompleixen la seva funció d'una manera perfecta, tampoc no es pot dir que siguin inútils del tot, especialment els primers que retenen gran part d'impureses.

Acaba dient que si el Municipi en aquest afer no segueix un pla metòdic i ordenat, és probable que d'aquí cent anys encara es pugui parlar d'aquest cabdal problema. (Aplaudiments).

El senyor Simó diu que si bé la presidència no ha d'intervenir en les discussions, creu oportú manifestar que no és que els Ajuntaments no es preocupessin ja més de l'assumpte d'aigües, sinó que era lògic que pensessin que amb l'estany de Riudecanyes quedaria resolt definitivament. L'omissió en què caigueren és de no haver assegurat un dipòsit de reserva.

El senyor Agudé insisteix en els seus punts de vista referent als contractes Citi i Figueres, especialment sobre el darrer que no fixa un mínim a subministrar.

Demuestra amb dades com el pantà assegurava el consum precís a la població; diu que únicament va fallar quan l'eixut de l'any 1925, que no va ploure gens, però que amb temps suficient el Consell del P. de R. va advertir-ho per tal que es poguessin prendre les mesures que fossin del cas.

El Dr. Domènech intervé per a manifestar com li plauria que la ponència modifiqués la conclusió relativa a la quantitat assignada per habitant i dia elevant-la a 200/250 litres, puix que cal tenir en compte que la ciutat deu aspirar a tenir un dia parcs, jardins, piscina i un total servei domiciliari. La quantitat que proposa no ha de semblar exagerada puix ve disminuïda per la pèrdua d'un 25 % que sempre s'ha de calcular. Diu que en tractar d'assumptes de tanta transcendència cal fer-ho en vista a l'esdevenidor.

El senyor Agudé diu que comparteix l'aspiració del senyor Domènech i que la xifra fixada per ell és tenint en compte les necessitats actuals de la població.

El senyor Ramon Jordana creu que el problema queda resolt amb el pantà de Riudecanyes i l'aportació de les aigües del Ciurana. Entén que l'afer s'ha

d'enfocar sota el punt de vista d'administrar bé l'aigua dels minats municipals i solament recórrer a la d'aquella empresa en èpoques d'escassetat. Administrant bé, disposarem de més aigua, la qual cosa permetrà d'estudiar una rebaixa de preu de venda, obtenint així un major consum que es traduirà en-sems en benefici de l'erari municipal.

En vista de l'hora avançada i havent demanat la paraula els senyors Serra Pàmies, Laporte, Font de Rubinat (P.) i Andreu, la presidència proposa, i s'acorda, suspendre la sessió per a proseguir-la el vinent dimecres.

II SESSIÓ

El dimecres, 28 de gener, prosseguí la conversa suspesa la setmana anterior sobre Abastiment d'aigües.

Presidí el senyor Jaume Simó i Bofarull i al seu costat prengué seient el senyor Enrie Aguadé, encarregat de la ponència.

El senyor Simó cedeix el primer torn al senyor Ramon Jordana per tal que pugui ampliar les manifestacions fetes en la sessió passada. El senyor Jordana agraeix la deferència del senyor President i llegeix un extens i documentat treball.

Comença dient que el problema de les aigües de Reus, té avui dos aspectes: el de la quantitat i l'econòmic. Caldria que tinguéssim aigua necessària per atendre totes les necessitats de la població, i que aquesta aigua estés a l'abast de tots els ciutadans.

Referint-se a la quantitat d'aigua que Reus necessita, diu que el problema està resolt i, per tal de demostrar-ho, es basarà en dades oficials. La solució, continua dient, està en l'estany de Riudecanyes i en l'addició dels sobrants de les aigües del riu Ciurana. L'estany de Riudecanyes, en principi semblava una solució definitiva, i en realitat ho era si es té en compte que durant 25 anys, solament en un, el 1925, es troba esgotat; però malgrat aquest any d'eixut, creu fermament que el cabal del Ciurana, vindrà a resoldre el problema de les aigües. El projecte de l'addició de les aigües del Ciurana a l'estany de Riudecanyes, diu que costarà un milió i mig de pessetes, la construcció durarà dos anys, i el seu rendiment anual serà d'un promig de dos milions de metres cúbics. Afegeix el senyor Jordana, que la conca de captació del Ciurana, és tres vegades més gran que la de Riudecanyes, i que els constants aforaments que s'hi fan donen un rendiment triple o quàdruple dels fets el mateix dia a l'estany de Riudecanyes.

Referint-se a la qüestió de la quantitat, acaba dient que és una garantia quasi absoluta que aquesta aigua emmagatzemada i cercant els mitjans per-

què l'Ajuntament pugui disposar-ne en la quantitat que necessiti, ja sigui a base de contractes, compra d'accions, etc., donarà a Reus la garantia de què, quant a quantitat, té el problema de l'abastiment d'aigües resolt.

Tractant de l'aspecte econòmic diu que s'ha d'anar a cercar: primer, l'obtenció del màxim d'economia en el preu de cost, i segon, disposar dels cabals necessaris per arribar a aconseguir aquell mínim de preu que tots desitgem.

Continua dient que la reducció del preu de cost depèn de diferents factors que reunits aconseguirien el màxim d'estalvi i, per tal de donar força a aquesta asseveració, estudiem l'estat dels nostres minats per a derivar conseqüències, però abans remarcuem el primer obstacle que se'ns presenta per a la finalitat que propugnem, o sigui, els contractes Citi i Figueres. Per tal de demostrar que ambdós contractes són lesius i obstaculitzants dona les següents dades oficials:

L'any 1930 l'Ajuntament ha pagat a la Citi per 206.000 metres cúbics la quantitat de 44.000 pessetes i, a més, 30.000 pessetes per 230.000 metres cúbics que no ha rebut, segons clàusules del contracte. Resulta, doncs, segueix dient, que per 206.000 metres cúbics l'Ajuntament ha pagat a la Citi 74.000 pessetes que ve a donar un preu de 35 cèntims per metre. Havent-hi uns pous propietat de l'Ajuntament que donen un rendiment de 1.500 metres cúbics diaris, el preu d'elevació dels quals és de 6 cèntims per metre, és, per tant, innegable que és ruïnós pel Municipi d'haver-la pagat a 35 cèntims. En el mateix cas ens trobem en el contracte Figueres.

Creu, doncs, que s'ha d'anar a l'anul·lació dels dits contractes o a la seva modificació per la reducció del preu de cost.

Referint-se als minats propietat de l'Ajuntament, diu que el seu cabal és molt variable i per tant difícil de fixar el rendiment; no obstant pels aforaments fets en els minats i especialment a l'estany de Riudecanyes, poden fer-se unes conclusions classificant els anys per rendiment d'aigua, en tres grups: abundants, normals i eixuts.

Actualment, i des del mes d'octubre, segons dades oficials, s'han llençat, ateses totes les necessitats, dels minats de l'Ajuntament, 2.000 metres cúbics diaris de la mina de Maspujols i de la d'Almóster 1.500. Per tant, en tres mesos, només, s'ha llençat un total de 315.000 metres cúbics.

Referint-se a l'any 1930, diu que no ha estat abundant puix que els aforaments indiquen que en 25 anys n'hi ha hagut deu que l'aigua caiguda ha duplicat i fins triplicat la caiguda durant aquell, que podem classificar com a normal ja que a la Citi solament se li han pagat 200.000 metres cúbics.

De la classificació feta dels anys pel seu rendiment, els aforaments oficials ens marquen les proporcions següents, per cada deu anys: 5 de normals, 4 d'abundants i un d'eixut.

Per les dades que he aportat — prossegueix el senyor Jordana — es demostra que es llença un promig de 60 a 70 mil pessetes anuals que es deuriem aprofitar i és precís estudiar la forma en què l'Ajuntament podria utilitzar aquesta aigua que avui es perd i a aquest fi, — diu — cal fer dipòsits d'una cabuda en junt de 150.000 a 200.000 metres cúbics ja que les sobres d'aigua es produeixen en diferents èpoques de l'any, i aquells podrien emplenar-se i buidar-se dues o tres vegades. Segueix dient, que precisament els terrers de captació dels nostres minats, especialment el de Maspujols, són tan permeables que a les poques hores de pluja ja revenen notablement, i per la mateixa raó minven també ràpidament, perdent-se totes les avingudes o augments de cabal.

Defensa el senyor Jordana la construcció dels dipòsits dient que els diners que s'esmerçarien en la seva construcció, s'han de considerar com una millora per al poble i no cercar un benefici pecuniari en el servei que poden prestar al d'aigües. L'Estat, les Diputacions i els Municipis, en cap de les empreses que porten a terme com a finalitat de fer un servei públic de primera necessitat, han cercat un rendiment industrial, l'interès del capital esmerçat. Tant en les obres d'embelliment, beneficència, higiene, etc., i, concretant, en l'afer d'abastir d'aigua una comarca o una població, sempre ha esdevingut per l'Estat, Diputació o Municipi, un mal negoci; a casa nostra tenim — segueix dient el senyor Jordana —, l'exemple de l'estany de Riudecanyes en què l'Estat esmerçà tres milions i mig de pessetes la qual quantitat hauria de rendir un interès de 160.000 pessetes anuals, i el que es recapta és solament de 50 a 60 mil per terme mig. Però malgrat aquesta despesa, l'estany de Riudecanyes ha convertit part del nostre Camp en terra de regadiu, que és rica.

Continua dient que avui Reus té una situació econòmica esplèndida, que disposa de trescentes mil pessetes per a destinar-les a obres públiques, és el moment precís per a construir aquests dipòsits que sempre ens guardarien dos o tres cents mil metres cúbics d'aigua que ara hem de llençar. Diu que ara que es tracta de fer grans millores a la població, és necessari, primer, atendre el més important o sigui el problema de l'aigua.

Passa a tractar de la compra del cabal i minats propietat de la Hidrofòrica. Diu que la Hidrofòrica té uns minats, que desemboquen a la Bassa Nova, d'una extensió de 6 o 7 quilòmetres que en tres ramals arriben fins al mas de Cercós, on té la pertinença de les aigües subterrànies. El seu cabal és, com tots, completament variable, oscilla entre 14 i 16 teules, actualment 8, i un mínim en temps del més fort eixut de dues teules. Els seus aforaments donen uns resultats molt semblants al dels minats de Maspujols, Almofter i estany de Riudecanyes, amb la sola variant que no té oscil·lacions tan sobtades com la de Maspujols. Es pot afirmar, doncs, que el seu promig és de 800 metres

cúbics diaris de rendiment, que, a l'any, fan 280 mil metres; a 15 cèntims donen un total de 42 mil pessetes. Per referències d'ordre oficiós, — segueix dient — tinc la impressió que aquesta societat faria cessió a l'Ajuntament de tots els minats, cabals i drets per 90 a 100 mil pessetes, i no dubto de què fóra una bona adquisició.

Per si algú opina que, tenint l'estany de Riudecanyes aigua suficient per abastir la població l'Ajuntament deuria subministrar-la tota d'ell, li diré que segons els acords del Sindicat de Regants de l'estany de Riudecanyes, per a tenir dret a l'aigua, cal ésser accionista i que, per cada acció, corresponen 400 metres cúbics d'aigua a l'any; de forma, que per cada 100 accions, que valen avui 100.000 pessetes, el propietari té dret a 40.000 metres cúbics; doncs per a tenir dret, legalment, a 200.000 metres, cal ésser propietari de 500 accions que valen 500.000 pessetes, i després pagar cada any 10.000 pessetes, suposant que el preu de 5 cèntims el metre, no sigui alterat. L'haver subministrat l'estany més aigua de la que correspon a les accions ha estat degut a concessions especials.

Es per totes aquestes dades que he exposat, les quals per tal de no caure en error he extret de les oficials, que són partidari de la construcció d'aquests dipòsits, el nombre dels quals, cabuda i forma, aconsellaran els tècnics, puix que malgrat haver-hi d'esmerçar una forta quantitat, serà un sacrifici de moment. Aquesta despesa que considero necessària, es pot fer en forma d'emprèstit si es vol que les generacions futures comparteixin el sacrifici de la present, i en l'avenir Reus podria servir l'aigua als seus abonats a 15 cèntims el metre cúbic o a menys, puix que, el 80 per cent del seu consum, els minats i dipòsits l'abastirien sense cap cost i solament la resta podria adquirir-se del Sindicat de l'estany de Riudecanyes al preu i forma que més convingués.

Acaba dient, que quedarà plenament satisfet en el seu deure de ciutadania, si es pot aprofitar quelcom de la seva modesta intervenció.

El ponent recull les manifestacions del senyor Jordana i li fa avinent que ell creu en la conveniència de construir un dipòsit que acompleixi les funcions de regulador. Amb tot, no creu viable la proposició del Sr. Jordana per quant els grans dipòsits que preconitza costarien a la vora de dos milions de pessetes i els interessos que caldria pagar tampoc permetrien l'abaratiment desitjat.

El senyor Jordana insisteix en els seus punts de vista i diu que l'Ajuntament no ha de tractar una qüestió de tan cabdal importància com un negoci i que, contràriament, ha d'enfocar-la encara que sigui a costa de sacrificis pensant en l'esdevenidor. La Presidència resum l'extensa intervenció del senyor Jordana Montserrat i diu que creu interpretar bé la seva opinió consignat que un servei públic com el d'aigües no ha d'ésser reproductiu.

Fa ús de la paraula el senyor Josep Serra i Pàmies. Comença recollint an-

teriors manifestacions dels senyors Aguadé i Pallejà, i diu que si bé l'estany de Riudecanyes, amb l'afluència d'aigües del riu Ciurana, pot solucionar d'una manera definitiva el proveïment d'aigües, cal tenir en compte que no reportarà a la ciutat el millorament que és de desitjar. Defensa que cal anar a un projecte més ample i manifesta que la construcció de l'estany de Vilavert reportaria el progrés més esplendent de les nostres comarques.

Expressa que, segons dades del senyor ponent, s'extreuen dels pous de la ciutat 1.500 metres cúbics d'aigua diaris i que aquesta quantitat, junt amb la que subministren les empreses Citi i Figueres, és obtinguda per mitjà de força motriu, representant un importantíssim consum de fluid elèctric. Afegeix que cal cercar l'abaratiment de les tarifes de consum, anant directament a la creació d'una Cooperativa Elèctrica com ha fet amb èxit la ciutat de Valls, ja que, llavors, anualment s'aconseguiria l'estalvi d'algunes centes de mils pessetes, que fins potser podrien emprar-se subvencionant els jardins per a infants demanats pel Dr. Domènech i, també les escoles a l'aire i al sol que vol crear el Dr. Sabater.

Llegeix seguidament les següents conclusions:

1.ª L'estany de Riudecanyes, amb l'afluència d'aigües del riu Ciurana, podrà solucionar el proveïment d'aigües a Reus; però no crearà el progrés que la ciutat tant necessita.

2.ª El progrés de Reus està gairebé supeditat a la riquesa de les seves comarques. Cal crear, per aquest motiu, una nova riquesa comarcal de caràcter agrícola, que, si la fomentem amb seny, recollirem nosaltres mateixos, compartint un considerable augment de població amb les ciutats germanes de Tarragona i Valls.

3.ª El nostre deure és lluitar fins aconseguir la construcció del projectat estany de Vilavert. No oblidem el canvi realitzat a les comarques d'Urgell i la riquesa extraordinàriament progressiva que han obtingut per mitjà d'obres hidràuliques.

4.ª Consumint Reus una important quantitat d'aigua obtinguda amb força motriu, cal procurar l'abaratiment del fluid elèctric.

5.ª Encara que el cas, relacionant-lo amb l'assumpte d'aigües sembla que tingui un cert aspecte incidental, demano que es constitueixi una Cooperativa Elèctrica a Reus, com ha fet la ciutat de Valls, a fi que pugui obtenir un importantíssim benefici l'economia reusenca. L'estalvi a aconseguir no solament afectaria la indústria i el comerç, sinó als reusenens en general, ja que tots, sense diferenciaments de classes, suportem les conseqüències d'unes tarifes de consum excessivament elevades i de les quals, per desídia i falta de convivència ciutadana, no havem sabut encara prescindir.

Finalment, diu que Reus viu encantat com guaitant el vol de l'àliga, car solament posa atenció en les coses de Barcelona i no veu com altres ciutats

catalanes, que considera com colomes missatgeres, han emprès el vol i volen més altes que la ciutat nostra.

El senyor Aguadé diu que dels dos assumptes interessants que ha glossat el senyor Serra, el de l'aigua i el de la força motriu, només contestarà sobre el primer. Recorda el senyor Aguadé que respecte la conveniència que és per a Reus la realització del projectat estany del Francolí, ja va indicar-ho en la sessió passada, quan en tractar de l'avenir de la ciutat en el que fa referència a aigües digué que "l'esdevenidor de Reus era falaguer, puix si l'Ajuntament rescindís els contractes que té actualment, podria comptar amb tres empreses que li donarien aigua i, en temps no llunyà, l'estany del Francolí vindria a enriquir-nos amb el seu cabal".

La Presidència recull les manifestacions del senyor Serra i Pàmies. Creu que la part referent a la necessitat de construir una Cooperativa Elèctrica, que podria portar grans beneficis a l'economia reusenca, és prou important per fer-la objecte d'una ponència a part i creient interpretar els desigs de l'assemblea diu que s'interessarà perquè s'addicioni a les del present curs.

El senyor Ramon Pallejà intervé novament i després de felicitar al senyor Jordana pel seu documentat estudi, li diu que el projecte dels dipòsits no és cap cosa que no s'hagi intentat puix que ja es va tractar de construir-ne uns en els terrenys de davant l'Institut Pere Mata. Llavors era justificada la construcció perquè no hi havia manera de portar aigua. Cita com els tècnics que en diverses ocasions han estudiat el problema d'obtenció d'aigua a les rodalies de Reus, han coincidit en apreciar que tot quant es faci serà endebades, opinió igualment compartida per l'illustre geòleg Mn. Font i Saguer. Ratifica els seus punts de vista i conclou que el pantà de Riudecanyes, alimentat pel Ciurana, resol l'abastiment de Reus.

Creu que tenint l'estany de Riudecanyes, no és necessari construir grans dipòsits recaptadors, l'únic que hi cap és la construcció d'un dipòsit d'uns deu mil metres cúbics que, sempre ple, resoldria de fer arribar l'aigua als llocs més elevats de la població.

El senyor Jordana parla novament per dir que ell ha argumentat amb dades prou eloqüents. Remarca com un any d'eixut el pantà no pogué donar aigua a Reus i encara — afegeix — cal tenir en compte que aquell és dels accionistes, els quals, si un dia volen, poden quedar-se tota l'aigua.

El senyor Aguadé recull manifestacions dels senyors Pallejà i Jordana respecte del temps d'eixut, llegeix dades pluviomètriques registrades des de mitjans del segle XIX fins al present any i no s'hi troben dos anys seguits de tan escassa pluja com foren els 1924 i 1925. Això féu que mines, fonts, pous i Pantà, sofrissin gran carestia el segon any, puix que en el primer el Pantà subministrà a Reus uns cinc cents mil metres cúbics d'aigua.

La Presidència diu que en la sessió darrera havia demanat la paraula el

senyor Font de Rubinat, i lamenta que no es trobi present aquest senyor per a poder concedir-la-hi, i, en aquest cas, la dóna al senyor Laporte.

El senyor Laporte comença parlant, alludit pel ponent senyor Agudé, del Pantà del Francolí.

La idea del Pantà del Francolí sortí de Reus i féu els primers treballs i projectes, l'enginyer senyor Mariño. De bell antuvi, devia crear-se una Junta de futurs regants, que no s'arribà a constituir i el projecte va quedar postergat.

Fa uns dos anys, la Confederació Hidrogràfica del Pireneu Oriental, en tractar d'estudiar la construcció de Pantans, recollí tots els projectes que hi havia fets i, com no podia ésser menys, també hi inclogueren el del Francolí.

Era president, aleshores, de la Confederació, el General Vives, el qual, en conèixer el projecte, es prengué un gran interès per aquesta obra, la qual tingué preferència a les altres i es va estudiar seriosament el projecte, essent informat per la Junta Geològica d'Espanya; en aquest informe es féu constatar que la base del pantà era completament permeable i que el seu cost resultaria excessiu, tenint a més a més en compte els tràmits a seguir a la Direcció d'Obres Públiques i a la Companyia dels Ferrocarrils del Nord.

L'enginyer senyor Corral — segueix dient el senyor Laporte — va deixar abandonats tots els treballs que portava fets pel Pantà del Francolí, per a donar preferència al de Riudecanyes, amb motiu de portar-hi les aigües del riu Ciurana i que, segons notícies rebudes, dintre aquest any començaran les obres precises.

Quan retorni de Madrid el senyor Corral, empenirà novament l'estudi del Pantà del Francolí, a l'objecte de fer un nou projecte, que consistirà a construir el Pantà en altre lloc, i sembla que la idea és emplaçar-lo més amunt de Montblanc, al pont que passa pel damunt del coll de Lilla i, amb aquest projecte, ultra resultar més econòmic, no caldria expropiar Vilavert.

Hi haurà, però, una cabuda inferior d'aigua, puix que mentre en el primitiu projecte hi haurien cabut de 50 a 60 milions de metres cúbics, en aquest solament n'hi cabran de 20 a 25 milions.

També tindrà l'inconvenient de què s'hauran de desviar un xic la via fèrria del Nord, la carretera i el camí de Prenafeta.

En aquesta conca es construirà també un pantà al Brugent i un al Glorieta i sembla que, amb ells, hi hauria aigua suficient per a subministrar-la a Tarragona, a Reus i per a regar tot el Camp.

Passa el senyor Laporte, diu, a tractar del problema de les aigües de Reus que és pel qual tenia demanada la paraula.

Jo estic conforme en la conclusió del senyor Caixés, sobre l'abastiment d'aigua a Reus i, per tant, cal desentendre's de les contractes que ara existeixen.

Reus necessitaria tenir la màxima preponderància en el Pantà de Riudecanyes. La R. O. de concessió parla de l'abastiment de l'aigua a la nostra ciutat, però, actualment, sols tenim un dret moral sobre aquella aigua i, per això, cal procurar aprofitar totes les avinenteses perquè la nostra ciutat tingui els màxims interessos en el Sindicat del Pantà.

Recollint les paraules del senyor Caixés, el qual deia que a Reus el servei d'aigües produïa pèrdues i a més no creia que hagués de produir beneficis en un poble, manifesta el senyor Laporte que cal tenir en compte que en les dades facilitades de resultats anuals hi ha inclosos els costos de comptadors nous i tuberies de conducció també noves i no es calcula el que realment hauria de pagar l'Ajuntament per l'aigua que es consum durant l'any a l'Hospital, Escorxadors, Casa de Caritat, Rentadors públics, etc., i que a l'Ajuntament ha de sortir-li de franc, com també l'aigua que es necessita per a la neteja del poble.

La creença meva en aquest assumpte, és que s'hauria de nomenar una Comissió que, amb el control de l'Ajuntament, curés exclusivament d'aquest problema. Recorda que D. Antoni Pasqual ja tenia aquesta idea i cal tenir present que era un home que tota la vida s'havia preocupat de l'afer de les aigües a Reus.

El servei d'aigües a Reus pot produir beneficis, emetent el seu juí de què aquest servei està mal portat, mal administrat i mal dirigit.

Sentat aquest principi, jo aniria a la creació d'una entitat fillola que tindria compte del servei de les aigües, sempre a base de què aquest servei fos municipalitzat, i en aquesta entitat, que podria tenir sempre el problema ben endegat, car no tindria la preocupació que tenen les comissions municipals del canvi de regidors, podrien estar representats la Cambra de Comerç, el Foment Industrial i Mercantil, la Cambra de la Propietat Urbana, la Cambra Agrícola, etc., i així podria obtenir-se per a Reus un servei d'aigües a l'altura que requereix la importància de la ciutat; que fos Reus, el poble, únic amo del negoci de les aigües i per últim seria una ocasió per recollir l'estat d'opinió de què a Reus, amb els seus propis diners i els dels seus fills, es poden fer coses que promoguin l'engrandiment i la renovació de la ciutat.

Parla seguidament el senyor Josep Andreu.

Diu, que discrepa de les manifestacions del senyor ponent i del senyor Laporte en el que fa referència a què l'Ajuntament faci un negoci amb el servei públic d'aigües, per quan es deu tenir en compte el capital esmerçat en tuberies i altres instal·lacions, que constitueix una important quantitat, al qual deu assignar-se un interès a descomptar del capítol d'ingresos per aigües.

Entén que l'estany de Riudecanyes pot ésser una solució a l'abastiment d'aigües, i caldria que l'Ajuntament fes prevaler els seus drets consignats en el preàmbul del R. D. de concessió de l'estany, ja que aquest es construí per

solucionar el problema d'abastir d'aigua a Reus i per regar, afegint que l'ideal era que l'Ajuntament s'hagués preocupat d'obtenir per la ciutat la concessió de l'aigua del riu Ciurana i que llavors hagués demanat a l'estany de Riudecanyes l'embassament d'aquell cabal, cedint-li en compensació l'aigua sobrant; per damunt de tot, però, no cal perdre de vista que la ciutat nostra com a centre comarcal, no pot ni deu posar-se en pugna amb els interessos dels propietaris dels pobles veïns; crec que es podria trobar una fórmula de tornar l'aigua residual a l'entitat Pantà de Riudecanyes, subministradora d'aigua potable, puix que li revertiria en proporeió elevada i aprofitable per a regar les hortes de la part baixa.

Es mostra contrari a la conclusió 6.ª de formar una comissió assessora, puix que entén que l'Ajuntament assessorat pels seus tècnics és l'únic competent i major interessat en la direcció de qüestió de tanta importància ja que el criteri del ponent de què la poca estabilitat dels Ajuntaments fa que les coses sols es comencin i no s'acabin, entén que no pot admetre's perquè el patriotisme dels homes que el poble porta al Municipi és prou perquè si troben un projecte que resolgui el problema de l'aigua que tan interessa la ciutat, el continuïn amb el mateix entusiasme i afany que els seus antecessors.

Fa ús de la paraula el senyor Pau Abelló.

Troba bé la solució d'injectar les aigües del riu Ciurana al Pantà de Riudecanyes i diu que abans la presa de captació es projectava recollint solament les aigües del barranc de la Febró i ara sap que vol fer-se més avall o sigui agafant també les de la riera de l'Argentera que porta les aigües del poble de Cornudella i tota vegada que aquestes són bastant guixoses diu que potser això serà un mal per a la potabilitat de les de l'estay de Riudecanyes.

El senyor Caixés, diu que no pensava intervenir de nou, però les al·lusions dels senyors Laporte i Andreu l'hi obliguen. Insisteix en què el servei d'aigües no produeix beneficis puix que es ve a pagar tan com s'ingressa. Com molt bé ha remarcat el senyor Andreu, caldria comptar els interessos i capital a amortitzar de totes les instal·lacions i material afecte al servei, que importen més de dos milions de pessetes. Quant a les manifestacions del senyor Laporte, qui s'ha permès qualificar el servei municipal d'aigües de mal administrat i mal dirigit, dec haver de refutar-les i protestar-ne enèrgicament puix que sota ambdós aspectes ha estat injust. No és pel fet de què actualment m'afectin aquelles manifestacions ço que em mou a rebutjar-les, sinó perquè en honor a la veritat he de dir que, en fer-me càrrec de la Comissió d'aigües no vaig trobar ni irregularitats ni negligència en l'aspecte administratiu, el pes del qual requeia sobre el senyor Nicolau Mestres. Em plau fer justícia al meu antecessor i considero que quan certs conceptes han estat llençats en públic i poden afectar l'honorabilitat d'algú, sigui qui sigui i del partit que sigui, cal sortir-hi al pas per tal de desfer l'equívoc i esvair els prejudicis que se'n

poguessin derivar. (El to del senyor Caixés i la seva noble actitud causen impressió en la concurrència).

Parlen els senyors Laporte, Andreu i la Presidència per tal de deixar ben sentat que no s'ha posat en dubte l'honorabilitat personal de ningú. El senyor Caixés es dóna per satisfet, però creu que les seves paraules d'abans eren de tot punt necessàries.

El senyor Aguadé diu que s'ha parlat del dret que la ciutat de Reus té a l'estany de Riudecanyes, cosa que ell va aclarir en l'altra sessió explicant la finalitat del pantà construït, entre altres coses, per l'abastiment de la nostra ciutat, la qual cosa també consta en el preàmbul del R. D. de concessió. Llegeix l'article 24 dels Estatuts del S. de R. del Pantà de Riudecanyes, que diu: "Abastecimiento. — Teniendo en cuenta la importancia de este servicio, el Consejo cuidará de regular las necesidades del mismo, haciéndolas, desde luego, compatibles con las existencias de agua de que se disponga".

Referint-se a les dades econòmiques del subministre d'aigua per compte del Municipi diu que a l'any 1930 va donar superàvit i que no s'ha de tenir en compte el que s'ha dit de què si l'Ajuntament hagués d'amortitzar les instal·lacions encara tindria pèrdua, puix que aquestes estan sobradament amortitzades, amb tot i els treballs de reparació que han estat precisos. També cal fer constar que l'Ajuntament despèn molta aigua en els serveis públics, aigua que no es comptabilitza i el cost de la qual és suficient per a fer decantar un possible balanç advers, producte de la diferència entre ingressos i despeses, a càrrec del Municipi, corresponents al servei d'un any.

El senyor Josep Casals diu que parla, gairebé obligat, pel vot particular que va sotmetre al darrer ple de l'Ajuntament.

Creu que el segon punt de la ponència, o sigui que Reus no deu hipotecar el seu avenir en la qüestió d'aigües, l'entén que vol dir que l'Ajuntament ha de rescindir les actuals contractes. Tem que tornem a trobar-nos com l'any 1925 i per a evitar-ho hem de procurar guardar el que tenim; es pot anar a un millorament de les actuals contractes, però a una recisió, no, puix que de moment són un mitjà que ens permetrà d'esperar fins que sigui un fet el projecte del Ciurana o la construcció d'altres estanys.

Respecte a la creació d'una comissió, creu que seria de resultats efectius i saludables, però a base d'ésser una comissió assessora que treballés de comú acord amb l'Ajuntament i no amb completa independència.

El senyor Andreu es ratifica amb el que ha dit anteriorment sobre els drets que creu que té la ciutat sobre el Pantà de Riudecanyes i la preferència que li dóna l'article 160 de la Llei d'Aigües, tractant-se d'un servei d'abastiment.

El senyor Aguadé li contesta que ultra l'article 160 de la Llei que, com diu el senyor Andreu, dóna a l'Ajuntament una preferència, no s'ha d'oblidar el 161 que diu: "Todo aprovechamiento especial de aguas públicas está

sujeto a la expropiación forzosa por causa de utilidad pública, *previa la indemnización correspondiente*, en favor de otro aprovechamiento que le preceda, según el orden fijado en el artículo anterior, pero no en favor de los que le sigan, a no ser en virtud de una ley especial”.

El senyor Andreu llegeix fragments d'una memòria de l'enginyer senyor Petinto segons la qual el Pantà de Riudecanyes havia de solucionar el problema de l'abastiment de Reus. Diu que precisament en aquella època s'havia presentat el projecte Caballé, el qual no tirà endavant esperançats com estàvem en la solució que creïem que portaria el Pantà de Riudecanyes.

El senyor Agudé li contesta dient que la solució donada pel senyor Petinto era a base de l'aigua que deia que necessitava anualment l'Ajuntament; aquesta necessitat ell creia que es cobria amb el subministre de dos mil metres cúbics diaris, durant tres mesos d'estiu, que fan un total de 180.000 metres. Aquesta quantitat s'ha pogut servir sempre menys l'any 1925, per la qual cosa ja ha dit anteriorment que a l'any 1924 el Pantà li serví tres vegades la suma de 180.000 i davant d'un tal excés fallen tots els càlculs de possibilitats.

Ocupa accidentalment la presidència el vocal de la Junta Directiva senyor E. Bergadà puix que el senyor Jaume Simó desitja intervenir en la conversa.

El senyor Simó comença preguntant si l'aportació del riu Ciurana serà o no una solució del problema, o solament una nova illusió, com la soferta fa 10 anys. Apunta els possibles conflictes a què pot donar lloc, motivats pel recel dels pobles del Priorat de què es tallin les deus i mines d'aquella comarca.

Parla de la moció Andreu, a la qual s'adhereix en el fons, i estima que havent sempre col·laborat amb desinterès i entusiasme, tan la Junta d'Obres com el Sindicat de regants de l'estany de Riudecanyes en atendre les necessitats de Reus, fóra fàcil un comú acord per a garantir la necessària reserva, molt més amb la conducció del Ciurana.

Afegeix que la “plus-valua” del paper Estany de Riudecanyes té un caràcter social; i tots aquests factors junt amb la limitació de la zona de regs a les 1200 hectàrees actuals, inferior en 300 a les assignades en el projecte, conduirien a una solució harmònica.

Es mostra advers a tot el que significa minva de sobirania del Municipi, legítima representació del poble; els assessoraments tècnics es demanen quan són necessaris. Les forces vives no són una més autèntica representació popular; aquesta actua sempre a les clares, admet la crítica i àdhuc la censura de l'opinió.

Es felicita de què predomini el criteri de què l'aigua, article de primera necessitat, no sigui un servei enfocat des del punt de vista lueratiu. Acaba

dient que els serveis públics poden ésser onerosos, devent cercar-se la compensació en altres impostos.

El senyor Aguadé dóna al senyor Simó, que torna a ocupar la Presidència, una sèrie de dades extretes d'estudis sobre el règim de pluges en diverses altituds i afirma que la zona de captació de l'aigua del Ciurana és tres vegades més gran que la de l'estany de Riudecanyes.

El senyor Serra Pàmies agraeix a la Presidència que hagi tingut en compte la cinquena conclusió, que fa referència a la creació d'una cooperativa de fluid elèctric, proposant als reunits demanar a la Junta del CENTRE, el nomenament d'una ponència especial per a tractar l'afér.

Es mostra contrari al que ha manifestat el senyor Andreu respecte a què l'Ajuntament faci prevaler el seu predomini sobre l'estany de Riudecanyes, per trobar-lo altament perjudicial a la campanya i treballs "pro estany de Vilavert". Amb ella es desperten recels i es creen antagonismes que cal evitar. Acaba dient que el que proposa el senyor Andreu és contraproductiu i ens faria impopulars davant dels regants dels pobles als quals se'ls reduïria el servei de l'aigua. Seria com si l'Ajuntament entaulés un plet amb la comarca, i de fet, no es faria més que posar una trava, de conseqüències fàcils de preveure, contra el nou estany que es projecta i que tant necessitem.

El senyor Andreu Abelló torna a ratificar-se amb el que ha manifestat anteriorment.

El President senyor Simó, diu que no coneix com es desenrotllen aquestes converses per no haver assistit a les anteriors i no sap si les conclusions es voten pels concurrents: creu que fer-ho així s'adiria amb l'esperit democràtic de la casa.

Remarca que hi ha una proposició del senyor Pallejà en contra del sisè punt de la ponència del senyor Aguadé, o sigui que no deu constituir-se cap junta assessora, i una altra del senyor Andreu segons la qual l'Ajuntament ha de reivindicar el dret que li confereix el preàmbul del projecte de constitució de l'estany de Riudecanyes.

El senyor Aguadé diu que no pot acceptar de cap manera la proposició del senyor Pallejà de suprimir la Comissió assessora per creure-la ineficac.

El senyor Pallejà s'aferma amb el que ha dit i afegeix que crear una Comissió assessora és negar competència als que componen l'Ajuntament, que si aquests són susceptibles d'errades també ho seran els que puguin ésser nomenats com assessors; no és, doncs, privilegi dels directius de les actuals entitats econòmiques la infalibilitat de llurs consells, malgrat que a Reus tenim l'exemple de moltes juntes d'aquelles que sembla que no tenen substitut.

El senyor Aguadé diu que la Comissió estaria nomenada per l'Ajuntament i que quan aquest acabés, automàticament acabaria la Comissió. Aquesta fóra nomenada de nou, però això està molt lluny de voler dir que els que la com-

posessin fossin sempre el mateixos. Rebutja, doncs, el que ha proposat el senyor Pallejà.

Quant a la moció del senyor Andreu que ha presentat dient: "L'Ajuntament de Reus deu intentar buscar la forma legal de reivindicar el dret que li concedeix el preàmbul del R. D. de concessió del Pantà de Riudecanyes, en el que es refereix a l'abastiment d'aigua de la ciutat"; diu el ponent que està disposat a acceptar-la sempre que el senyor Andreu canviï el terme "reivindicar" per "fer valer".

El senyor Andreu es conforma amb el que demana el senyor Agudé.

I no havent-hi cap més concurrent que vulgui fer ús de la paraula la Presidència dóna per acabada la sessió i una llarga ovació corona el final de la interessant conversa del senyor Agudé.